

Keelekasutus ja pädevusliigid

Keeleoskus tähendab oskust kasutada keeleteadmisi (hääldus, grammatika, sõnavara) eesmärgipäraselt nii suuliste ja kirjalike tekstide mõistmiseks (kuulamis- ja lugemisoskus) kui ka koostamiseks (rääkimis- ja kirjutamisoskus), võttes arvesse konteksti ja suhtluspartnereid.

Kommunikatiivne keeleoskus koosneb **keelepädevusest** (keeletundmisest) ja **üldteadmistest** (maailmatundmisest), mis on omakorda seotud **strateegiapädevusega** (oskuse/võimega keeleteadmisi kontekstikohaselt kasutada). **Keelepädevus** hõlmab **organiseerimispädevust** (grammatika- ja tekstipädevust) ning **pragmaatikapädevust** (kõneakti ja sotsiolingvistilist pädevust) (Keeleoskuse mõõtmine. A.-R. Hausenberg jt, TEA kirjastus, 2004, lk 8; 10).

Euroopa keeleõppe raamdokumendis eristatakse kahte liiki pädevust: **üldpädevust** ja **suhtluspädevust**.

Keeleõppija- ja kasutaja **üldpädevuse** all peetakse silmas *teadmisi, oskusi, eksistentsiaalset ehk olemispädevust ja õpivõimet*, mis ei ole küll rangelt võttes keeleoskuse osad, kuid milleta keelt kasutada ei saa.

Teadmised on ühelt poolt kogemuslikud ja teiselt poolt teoreetilised. Inimeste omavaheline suhtlemine sõltub ühistest teadmistest maailma kohta, keele kasutamise ja õppimise seisukohalt on ühtviisi olulised nii keele- ja kultuuriteadmised, kui ka teoreetilised ning igapäeva eluga seotud teadmised.

Oskused sõltuvad tegevuse sooritamise võimest. Inimene tunneb ennast vabamalt ja enesekindlamalt, kui oskused on juba omandatud.

Olemispädevuse (ehk eksistentsiaalse pädevuse) komponendid kujundavad inimese isiksuse, isikuomadused aga mõjutavad nii suhtlemist kui ka õpivõimet. See pädevustüüp sisaldab ka kultuurilisi mõjutusi ja teiseneb.

Keele omandamisel on eriti tähtis inimese *õpivõime*. Õppides valib inimene strateegiaid, mille abil eesseisvat ülesannet täita. Valik sõltub tema võimete mitmekesisusest, mis on omakorda seotud eri laadi õpikogemustega. Inimene valib eesmärgi saavutamiseks võimaluste kohase toimimisviisi. Strateegiad ei ole keeleoskuse komponendid, kuid nende valdamine toetab keele õppimist ja kasutamist.

Keeleoskusega seostuvad üldpädevustest kõige otsesemalt sotsiokultuurilised teadmised ning kultuuridevaheliste erinevuste tundmine ja kultuuridevahelise suhtlemise oskused.

Suhtluspädevus hõlmab kolme komponenti: *keelepädevust, sotsiolingvistilist pädevust ja pragmaatikapädevust*. Igaüks neist sisaldab eelkõige teadmisi, oskusi ja oskusteavet.

Suhtluspädevus ei piirdu ainult keeleteadmistega, vaid neid teadmisi tuleb osata rakendada ja selleks tuleb tunda vastavas keeleühiskonnas valitsevaid suhtlusnorme ja -tavasid ning eesmärgi saavutamise võimalusi (Euroopa Keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine. Haridus- ja teadusministeerium, Tartu 2007, lk 25-28).

Keelekasutaja või -õppija rakendab oma üldpädevust ja suhtluspädevust mingis eluvaldkonnas **keelelistes toimingutes** nagu suhtlemine, teksti vastuvõtt, -loome ja vahendamine. Tegelikult keelekasutuses esinevad need toimingud enamasti põimunult: suhtlusolukorras tuleb nii kuulata kui kõnelda, kirjale vastates nii lugeda kui kirjutada, loengul märkmeid tehes nii kuulata kui kirjutada (teinekord ka lugeda), jne (Iseseisev keelekasutaja. B1- ja B2-taseme eesti keele oskus. A.-R. Hausenberg jt, Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus, Tallinn 2008, lk 18).